

Cylchlythyr Cymru Can: Economi Llesiant

Yn y rhifyn hwn

- *Apêl gan Derek: Talu'r Cyflog Byw Gwirioneddol*
- *Cymru Can ar Waith – Yn eirioli dros y Ddeddf*
- *Bwyd Ein Dyfodol: canllawiau i awdurdodau lleol*
- *Ymunwch – cefnogaeth gymunedol a hyfforddiant am ddim*

Llywiwch drwy bob adran drwy'r botwm cynnwys (gwaelod dde'r Sway).

Apêl gan Derek: Talu'r Cyflog Byw Gwirioneddol

Mae cyflogau isel yn gwaethygu argyfwng costau byw i filoedd o bobl ledled Cymru.

Mae angen i'n sector cyhoeddus dalu'r Cyflog Byw Gwirioneddol er mwyn lleihau tlodi ac anghydraddoldeb.

Mae Cymru mewn argyfwng costau byw cynyddol; mae mwy o bobl yn byw mewn tlodi, mae anghydraddoldebau'n ehangu, ac mae ein hiechyd yn dioddef.

Ond gallwn roi'r gorau i adael ein cenedlaethau presennol a'r rhai yn y dyfodol allan o boced drwy Gyflog Byw Go lawn.

Yn fy [Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025](#), a gyhoeddwyd yn gynharach eleni, rwyf wedi galw ar Lywodraeth Cymru a chyrff cyhoeddus **i ddod yn gyflogwyr achrededig Cyflog Byw Go lawn**; sy'n golygu eu bod yn talu cyflog i'w holl staff sy'n cadw i fyny â chostau byw cynyddol (£13.45 yr awr ar hyn o bryd) a bod ganddynt gynllun ar gyfer staff trydydd parti dan gcontract.

1 - [diwyddiad Cyflog Byw Gogledd Cymru](#)

2 - [Economi Llesiant Cymru Gŵyl Syniadau](#)

Embed://<iframe
src="https://www.linkedin.com/embed/feed/update/urn:li:ugcPost:7397254427524440064
?collapsed=1" height="895" width="504" frameborder="0" allowfullscreen=""
title="Embedded post"></iframe>

Yn gadarnhaol, ers mis Ebrill, mae dau gyngor arall a dau gorff cyhoeddus arall wedi cael eu hachredu gyda chefnogaeth gan Cynnal Cymru – **Bro Morganwg a Sir Fynwy, a MEDR a Chymwysterau Cymru** – sy'n golygu bod 17 allan o'r 56 corff cyhoeddus o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol bellach wedi'u hachredu Cyflog Byw Go Iawn.

Caerdydd yw'r [awdurdod lleol cyntaf yng Nghymru i dalu Cyflog Byw Gwirioneddol](#), a'r ail ddinas yn y DU i gyflawni statws Dinas Cyflog Byw. Mae wedi codi miloedd o bobl i gyflog uwch gyda £100 miliwn ychwanegol wedi'i dalu i weithwyr.

Mae ein dadansoddiad parhaus o ymatebion cyrff cyhoeddus i'n Hadroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025 yn dangos bod y rhan fwyaf o gyrff cyhoeddus yn derbyn ein hargymhelliad

ynghylch achrediad Cyflog Byw Go lawn, gyda llawer eisoes ar eu taith ac yn y broses o gyflawni achrediad.

(Am grynodedd llawn o gynnydd cyrff cyhoeddus yn erbyn ein hargymhellion, darllenwch y rhifyn nesaf sy'n dod ganol mis Rhagfyr).

“Mae Cynnal Cymru yn credu bod dyfodol gwell yn gofyn am waith tecach a gwyrddach. Mae ein hawdurdodau lleol yn gweithredu fel sefydliadau angor yn eu cymunedau. Mae ganddyn nhw'r gallu i wneud gwahaniaeth gwirioneddol ar y Cyflog Byw, i'w staff eu hunain ac o ran arweinyddiaeth yn eu cadwyni cyflenwi.

Mae ein tîm achredu wrth eu bodd yn croesawu ein pedwerydd a'n pumed awdurdod lleol Cyflog Byw, Sir Fynwy a Bro Morganwg, i'r plyg.”

Simon Slater, Prif Weithredwr Cynnal Cymru

3 - [Coaltown Coffee - Cyflog Byw Cymru](#)

Ond rydym yn dal i fod ar ei hôl hi o gymharu â gwledydd – ar hyn o bryd mae mwy o gyflogwyr Cyflog Byw Go lawn yn Ninas Manceinion na'r holl sefydliadau sydd wedi'u hachredu ledled Cymru.

Gyda chyllidebau aelwydydd yn parhau i wasgu, nawr yw'r amser i'n gwasanaethau cyhoeddus gydweithio â busnesau a mentrau cymdeithasol sydd eisoes yn arwain y ffordd i wneud newidiadau ar raddfa fwy ledled Cymru.

Mae **Cymdeithas Adeiladu'r Principality** a **Chyrchfan Parc Cenedlaethol Bluestone** yn Sir Benfro yn gyflogwyr Cyflog Byw Go lawn achrededig sydd wedi lleihau trosiant staff ac wedi rhoi hwb i'r economïau lleol.

Mae **Coaltown Coffee**, **Fabulous Welshcakes** ac **Ogi** wedi cael eu hachredu'n ddiweddar ac wedi gweld gwelliannau ym morâl staff a boddhad swydd.

Mae talu'r Cyflog Byw Go lawn yn fuddsoddiad hirdymor yn nyfodol Cymru. Nid yw'n ymwneud â gwella canlyniadau economaidd yn unig, mae'n ymwneud â thrawsnewid i economi sy'n gweithio i bobl a'r blaned, sy'n lleihau tlodi ac yn cefnogi cymunedau i ffynnu.

Mae angen i ni weithredu a thalu cyflog teg i bobl ledled Cymru. Mae cenedlaethau'r dyfodol yn dibynnu arno.

Cymru Can ar Waith – Yn Eirioli dros Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Rhoi tystiolaeth ym mhwyllgorau'r Senedd

Ym mis Tachwedd, ymddangosais i a fy nhîm gerbron tri Phwyllgor y Senedd i drafod sut y gall Cymru weithredu heddiw er mwyn yfory gwell.

Rhoddais dystiolaeth i'r [Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol](#), sy'n craffu ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn ei degfed flwyddyn.

- Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol wedi cael effaith gadarnhaol hyd yn hyn, ond mae diffyg adnoddau wedi golygu nad yw newid ledled y system bob amser yn digwydd eto.
- Mae angen cynnydd cyflymach arnom trwy arweinyddiaeth feiddgar, cynyddu capasiti a dewrder o fewn gwasanaethau cyhoeddus, a ffyrdd gwell o olrhain cynnydd cyrff cyhoeddus a BGCau.

- Galwais am adolygiad llawn o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i gryfhau ei heffaith.
- Bydd y Pwyllgor nawr yn cymryd tystiolaeth gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, y Trefnydd a'r Prif Chwip cyn adrodd ar eu canfyddiadau a'u hargymhellion yng Ngwanwyn 2026.
- Diolch yn fawr i bawb a gyflwynodd dystiolaeth ysgrifenedig a rhoddodd dystiolaeth i'r Pwyllgor.

Er mwyn diogelu llesiant diwylliannol yng Nghymru, galwais am fil diwylliant yn y [Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol](#).

Yn y [Pwyllgor Cyllid](#), galwais am fwy o ffocws ar atal wrth osod cyllidebau. Drwy fuddsoddi yn y dyfodol, gallwn sicrhau canlyniadau gwell i bobl Cymru ac arbed arian cyhoeddus.

5 - [Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol](#)

Cynnull diwylliant yn Wrecsam

Fel rhan o'n cenhadaeth Diwylliant a'r Iaith Gymraeg, ymunodd ein tîm â rhanddeiliaid yn Nhŷ Pawb, Wrecsam i glywed mwy am sut mae'r rhanbarth yn cydweithio i feithrin diwylliant a diogelu llesiant cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Mae **Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam** yn ymgeisio i ddod yn [Ddinas Diwylliant y DU 2029](#) a rhoi diwylliant wrth wraidd adfywio a bywyd dinesig. Trwy gydweithio â thrigolion, artistiaid, addysgwyr a phobl ifanc, maent yn gweithio i adlewyrchu lleisiau eu cymunedau a chreu dinas fywiog a ffyniannus ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Gyda ffocws ar greu lleoedd, [Tŷ PawbTŷ Pawb](#) yw adnodd cymunedol diwylliannol Wrecsam sydd wedi ennill sawl gwobr, sy'n gwella cydlyniant a llesiant cymunedol, yn cefnogi'r economi leol ac yn rhoi sylw i artistiaid a phobl greadigol.

Mae **Prifysgol Wrecsam** yn ymgorffori egwyddorion Deddf Llesiant Cymru yn eu gwaith, gan gynnwys eu [Cenhadaeth Ddinesig](#) ac integreiddio â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Wrecsam a Sir y Fflint ar [Mudiad 2025](#) a Phrifysgol y Plant.

Mae [HYB Amlddiwylliannol Gogledd Ddwyrain Cymru](#) yn hyrwyddo amrywiaeth Wrecsam ac yn dod â phobl ynghyd trwy gerddoriaeth ddiwylliannol, dawns, bwyd a gweithgareddau celf.

Bwyd Ein Dyfodol: canllawiau i awdurdodau lleol

Mae ein system fwyd bresennol yn ein methu.

- Mae un o bob tri aelwyd yn wynebu ansicrwydd bwyd ac yn hepgor prydau bwyd

- Mae cyfraddau gordewdra yn cynyddu gydag un o bob tri phlentyn yn dechrau yn yr ysgol uwchlaw pwysau iach
- Mae ein harferion bwyd yn dibynnu'n fawr ar fwyd wedi'i fewnforio sy'n cyfrannu at golli natur a datgoedwigo byd-eang

Ond gyda gweithredu brys, gallwn newid hyn a sicrhau y gall mwy o bobl gael mynediad at fwyd cynaliadwy, iach a fforddiadwy.

Yn ein [Hadroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025](#), argymhellais y dylai pob awdurdod lleol ddatblygu cynllun cydnerthedd bwyd lleol mewn cydweithrediad â Phartneriaethau Bwyd Lleol a Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus i newid ein system fwyd er gwell.

Mewn cydweithrediad â [Synnwyr Bwyd Cymru](#), rydym wedi [cyd-gynhyrchu canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol yng Nghymru](#) gydag arfer da, astudiaethau achos ac adnoddau ynghylch y polisïau sy'n gysylltiedig â bwyd y gall ein cynghorau eu rheoli a dylanwadu arnynt a sut y gallant weithio gyda chymunedau i wella systemau bwyd lleol.

Embed://<iframe width="560" height="315"
src="https://www.youtube.com/embed/jDlZrgsv8cc?si=wM-Nuo-JoVgXNFgq" title="YouTube video player" frameborder="0" allow="accelerometer; autoplay; clipboard-write; encrypted-media; gyroscope; picture-in-picture; web-share" referrerpolicy="strict-origin-when-cross-origin" allowfullscreen></iframe>

Rhai o'r astudiaethau achos ysbrydoledig sydd wedi'u cynnwys yn y canllawiau:

- Mae prosiect **Llysiau Cymru mewn Ysgolion** yn defnyddio llysiau organig gan dyfwrwr lleol mewn prydau bwyd ysgolion cynradd i gefnogi'r economi leol a sicrhau bod mwy o blant yn bwyta bwyd iach.
 - Clywch gan ddisgyblion **Ysgol y Dderi** yng Ngheredigion ar y prosiect yn eu podlediad, [Welsh Veg Voices](#).
- Mae **Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent** yn defnyddio Trosglwyddiadau Asedau Cymunedol i ddefnyddio mwy o dir cyhoeddus ar gyfer tyfu bwyd ac wedi sefydlu [Gerddi Terence ym Mrynawr](#), sy'n cael ei ddefnyddio fel lle tyfu i'r gymuned ddod ynghyd a chefnogi eu llesiant meddyliol.
- Mae **Cyngor Sir Fynwy** wedi cyd-ddylunio [bwydlen ysgol fyd-eang heb ddatgoedwigo gyda Maint Cymru a phlant ysgol](#), ac mae Cyngor Sir Caerfyrddin wedi creu bwydlen [Prydau Ysgol Cenedlaethau'r Dyfodol](#) sy'n anelu at leihau ôl troed carbon ei brydau bwyd ysgol 80% a lleihau gwastraff bwyd.

6 - [Welsh Veg in Schools](#)

Embed://<iframe width="560" height="315"
src="https://www.youtube.com/embed/wgD6BnlGEDI?si=kgJ9KipLEnfJLfoF" title="YouTube
video player" frameborder="0" allow="accelerometer; autoplay; clipboard-write; encrypted-
media; gyroscope; picture-in-picture; web-share" referrerpolicy="strict-origin-when-cross-
origin" allowfullscreen></iframe>

- Mae **Partneriaeth Natur Leol Ceredigion** wedi creu rhwydwaith o erddi cymunedol ledled Ceredigion gyda sesiynau i gefnogi iechyd meddwl, cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg a dysgu arferion garddwriaethol.
- Arweiniodd [treial ap archebu bwyd cleifion](#) **Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe** at wastraffu 6,000 yn llai o brydau bwyd mewn 10 mis wrth wella profiad cleifion ac ehangu dewisiadau prydau bwyd.

O'r ffordd rydym yn prynu, tyfu a bwyta ein bwyd, mae'n hanfodol ein bod yn gwella ein system fwyd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Darllenwch [Bwyd ar gyfer Ein Dyfodol: Sut Gall Awdurdodau Lleol Llunio Systemau Bwyd Gwell yng Nghymru](#) ar ein gwefan.

Ymunwch – cefnogaeth gymunedol a hyfforddiant am ddim

Gwneud – ymunwch â rhwydwaith newydd dan arweiniad pobl ifanc

Wedi'i greu gan gyn-fyfyrwyr ein [Hacademi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol](#), mae **Gwneud** yn rhwydwaith dan arweiniad pobl ifanc sy'n anelu at droi cydweithio o siarad yn gyflawniad.

Drwy ddod â phobl o bob sector, rôl a rhanbarth at ei gilydd, mae Gwneud yn canolbwyntio ar rymuso pobl ifanc i greu newid mesuradwy a chefnogi cyflawniad Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

[Cofrestrwch drwy eu gwefan](#) i ymuno â'r rhwydwaith, derbyn diweddariadau rheolaidd, a chlywed am ddigwyddiadau sydd ar ddod.

7 - [Gwneud - llwyfan cydweithredu dan arweiniad ieuenctid Cymru](#)

Modiwl Llythrennedd y Dyfodol – Cymbrogi

Er mwyn gwneud Cymru y genedl fwyaf llythrennog ar gyfer y dyfodol yn y byd, rydym wedi datblygu'r Modiwl Llythrennedd y Dyfodol mewn cydweithrediad â **Cymbrogi**.

Wedi'i greu i gefnogi pobl ifanc i gynllunio eu dyfodol eu hunain a datblygu'r sgiliau a'r hyder i feddwl yn y tymor hir, mae'r modiwl yn archwilio beth mae 'meddwl yn y dyfodol' yn ei olygu a bydd yn meithrin gwydnwch a chreadigrwydd mewn cyfnodau ansicr.

Mae hyfforddiant i athrawon ar gyflwyno'r modiwl hefyd yn cael ei gynllunio – mwy o fanylion yn y flwyddyn newydd.

Dewch o hyd i'r [modiwl ar wefan Cymbrogi](#) a mwy o adnoddau ar sut i feddwl yn y tymor hir [ar ein gwefan](#).

Hyfforddiant Deall y Ddeddf – 10 Chwefror 2026

Mae ein sesiynau Deall y Ddeddf wedi cyrraedd mwy na 350 o bobl o bob cwr o'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol sydd eisiau dysgu sut i weithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i greu newid ymarferol.

[Cofrestrwch i ymuno](#) â'n sesiwn hyfforddi ar-lein am ddim nesaf ar **10 Chwefror 2026, 1.30pm - 4.00pm** (cofrestrwch erbyn 27 Ionawr 2026) a dewch o hyd i ragor o wybodaeth ar ein gwefan.

Hwb Dyfodol – hyfforddiant tymor hir

Ydych chi eisiau gwybod mwy am sut i feddwl yn y tymor hir a chymhwyso technegau dyfodol i'ch gwaith? Ymunwch â'n sesiwn hyfforddi wyneb yn wyneb yng **Ngogledd Cymru ar 9 Rhagfyr 2025**.

[Cofrestrwch nawr trwy ein ffurflen ar-lein.](#)

8 - [Understanding the Act training](#)

Rhoi'r Ddeddf ar waith - hyfforddiant Llywodraeth Cymru

Clywch y wyddoniaeth ymddygiad ddiweddaraf y gallwch ei defnyddio nawr mewn ffyrdd ymarferol ac effeithiol, gyda sesiynau atodol am ddim Llywodraeth Cymru ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. [Cofrestrwch drwy eu gwefan.](#)

- 11 Rhagfyr 2025, 14:00 - 15:30
- 15 Ionawr 2026, 14:00 - 15:30

- 12 Chwefror 2026, 14:00 - 15:30
- 10 Mawrth 2026, 15:00 - 16:30

Gallwch hefyd ddarllen eu llawlyfr newydd ar gyfer cymhwyso Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol: [Adeiladu diwylliant ar gyfer cyd-gynhyrchu](#).

Cysylltwch â ni

Am ddal i fyny ar rifynnau blaenorol y cylchlythyr? Dewch o hyd iddynt ar ein gwefan [yma](#).

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â ni trwy:

cenedlaethaurdyfodol.cymru

cysylltwchani@cenedlaethaurdyfodol.cymru

@futuregencymru

